

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 1 april 1924 kl. 4 e. m.

*Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande,
nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till
Kungl. Maj:t i fråga om beredande av bättre vård i
vissa fall åt barnsängskvinnor och nyfödda barn.*

Uti en inom första kammaren avgiven och till dess första tillfälliga *Motionen.* utskott hänvisad motion, nr 202, har fröken *Hesselgren* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att det påbörjade utredningsarbetet angående åtgärder för beredande av bättre vård i vissa fall åt barnsängskvinnor och nyfödda barn måtte återupptagas och av utredningen föranlett förslag i ärendet med snaraste föreläggas riksdagen.

I avseende å motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Förevarande motion är lika lydande med en i andra kammaren vid innevarande riksdag väckt motion, nr 327.

Efter erhållen remiss av sistnämnda motion har andra kammarens andra tillfälliga utskott i avgivet utlåtande, nr 2, anfört följande:

”Med anledning av vid 1914 års senare riksdag väckta motioner (I:80 och II:168) begärde riksdagen i skrivelse (nr 207) till Kungl. Maj:t utredning, huruvida och i så fall vilka åtgärder som borde vidtagas för att dels tillförsäkra mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn den vård vid förlossningar i hemmet, som dessa till befordrande av släktets sundhet och hälsa behövde, dels i övrigt bereda mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn tillfälle att vid tiden omkring förlossningen i händelse av behov erhålla tjänlig vård utom hemmet å för ändamålet anordnad plats.

Den 30 oktober 1914 uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen att verkställa denna utredning, och på grund av samtidigt erhållet bemyndigande tillkallade medicinalstyrelsen för ändamålet fyra sakkunniga. Dessas uppdrag utvidgades sedermera till att jämväl omfatta utredningen av frågan om förbättring av barnmorskornas löneförmåner m. m., i vilket ärende utlåtande och förslag avgavs till Kungl. Maj:t den 6 oktober 1917. Den förstnämnda utredningen resulterade däremot icke i något utlåtande utan blev den 10 februari 1922 tillsvidare uppskjuten, och den 22 november samma år återkallades det givna bemyndigandet att anlita sakkunniga för densamma.

Emellertid föreligger inom medicinalstyrelsen ett rikhaltigt utredningsmaterial, vilket även blivit statistiskt bearbetat och varit tillgängligt för utskottet. Ett sammandrag härav har publicerats av förste provinsialläkaren doktor G. Stéenhoff i Svensk läkaretidning och återopats av motionärerna.

De upplysningar, som detta sammandrag lämnar, jämte vad i övrigt anförts i den föreliggande motionen och av 1914 års motionärer, bestyrka, vad som torde vara bekant för varje socialt intresserad person i vårt land, att allvarliga missförhållanden förefinnas på det i motionen berörda området. Utskottet vill dock i detta sammanhang påpeka, att de i motionen anförda, ur det nyssnämnda sammandraget hämtade siffrorna icke giva någon riktig bild av huru förhållandena *nu* gestalta sig, då de nämligen grunda sig på rapporter, som avsågos år 1915 och gälla förhållandena under år 1914. Sedan dess har bl. a. den viktiga omständigheten tillkommit, att en omorganisation av barnmorskeväsendet vidtagits, som medfört betydande utgifter för staten, landstingen och kommunerna och säkerligen åstadkommit avsevärda förbättringar på ifrågavarande område. I samband med denna omorganisation blev även barnmorskornas rätt att i sin bostad eller annan lägenhet yrkesmässigt tillhandahålla logi och vård för barnaföderskor ordnad på ett mera rationellt och tillfredsställande sätt.

Emellertid torde icke något tvivel råda därom, att förhållandena alltjämt äro sådana, att de i hög grad kräva det allmännas uppmärksamhet och ingripande. Under de år, som gått sedan riksdagens ovanstående skrivelse beslöts, har också frågan på skilda håll varit föremål för varmt intresse, som givit positiva resultat i form av utredningar, enskildas donationer samt med tillhjälp av kommuner och landsting uppförda barnbördsanstalter eller inrättandet av förlossningsplatser vid lasarett eller sjukstugor. Särskilt hava landstingen, enligt vad utskottet inhämtat, under de senare åren ägnat frågan ett mycket stort intresse, och vid en del nu pågående ny- eller ombyggnader av lasarett planeras större eller mindre barnbördsavdelningar.

Jämfört med år 1914 funnos vid föregående års utgång på ett avsevärt större antal platser uppförda förlossningsanstalter, nämligen — förutom barnbördshusen i Stockholm, Göteborg och Malmö samt de med universitetet och barnmorskeundervisningsanstalterna förenade barnbördshusen — i Linköping, Karlskrona, Norrköping, Gävle, Ystad, Landskrona, Vänersborg, Borås, Eskilstuna, Nyköping, Kalmar, Sundsvall, Örnsköldsvik, Jönköping, Västerås, Västervik, Trollhättan och Hälsingborg. Anstalterna i Jönköping, Västervik, Kalmar, Sundsvall och Örnsköldsvik äro länsavdelningar, vilka delvis uppförts med särskilt tillskott av intresserade stadskommuner och donationer av enskilda personer.

Sistnämnda förhållande synes utskottet giva en anvisning, i vilken riktning utvecklingen av denna för samhället så viktiga fråga bör gå. Med

tanke på landstingens och med dem jämförliga städers storartade arbete för våra lasarett och sjukhus och deras kraftliga understödjande av de på kommuners initiativ tillkomna mindre sjukvårdsanstalterna (sjukstugor o. dyl.) samt nu senast deras påtagliga intresse för vården av barnsängskvinnor synes denna frågas lösning bäst befrämjas genom att fortfarande låta initiativet utgå från landsting, kommuner och enskilda donatorer.

Detta synes så mycket mera lämpligt, som arten av och formen för de åtgärder, som kunna och böra vidtagas, härigenom lättare kunna anpassa sig efter behov och andra skiftande omständigheter. Olika meningar om ändamålsenligheten av större eller mindre förlossningsanstalter kunna vinna beaktande; mindre, men tätt befolkade områden kunna erhålla relativt små "hem"; vid lasarett kunna inrättas större avdelningar, där även de fall, som kräva allvarligare ingripande, mottagas o. s. v.

Det synes utskottet vara av stor vikt, att icke någon åtgärd vidtages från statsmakternas sida, som kunde verka hämmande på det hittills så lyckligt verksamma initiativet på ifrågavarande område från kommuner och enskilda. En sådan verkan torde icke vara utesluten, om den förevarande motionen bifölles, då därigenom en och annan kunde ingivas den föreställningen, att staten stode i begrepp att taga saken i sin hand. Att å andra sidan genom lagstiftning ålägga kommuner och landsting att vidtaga vissa anstalter för vården av barnsängskvinnor synes utskottet icke tillrådigt med hänsyn till både vad dessa samhällsorganisationer på eget initiativ uträttat på området och de många ekonomiskt betungande uppgifter, som staten under senare tider pålagt särskilt landstingen.

Däremot vill utskottet för sin del icke avvisa tanken på statens understöd åt anstalter och åtgärder med i motionen avsett syfte. Det synes utskottet tvärtom mycket rimligt, att staten genom lämpliga bidrag utjämnar de differenser i ekonomisk bärkraft, som förefinnas mellan olika landsdelar och samfälligheter, och detta så mycket mer som det torde komma att visa sig — liksom det visat sig beträffande tuberkulos- och epidemianstalter — att ju mer ömmande behovet av förlossningshjälp och vård är, ju mindre är landstingets eller kommunens ekonomiska bärkraft. En statens understödjande verksamhet på detta område synes utskottet också böra få den formen, att den icke utesluter understöd i lika mån åt redan anordnade förlossningsavdelningar eller hem.

Då emellertid statsbudgeten f. n. icke lärer tåla någon belastning för här ifrågavarande ändamål och det är ovisst, när ändrade förhållanden i det avseendet kunna komma att inträda, anser utskottet det vara lyckligast för den fråga, vars lösning motionärerna avsett att befrämja, att icke nu genom ett bifall till motionen ingiva förhoppningar, som kunde hindra ett fortgående på den hittills inslagna vägen.

Utskottet finner sig således böra hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.”

Reservation hade anförts av fru *Thüning*, som ansett, att utskottet bort förorda bifall till motionen.

Andra kammaren biföll sitt utskotts hemställan.

Utskottet.

Andra kammarens utskott har i sitt ovannämnda utlåtande, med framhållande av frågans betydelse såväl för den enskilde som för samhället, såsom sin mening uttalat, att lösningen av förevarande spörsmål bäst befrämjades genom att såsom hittills låta initiativet utgå från enskilda och från de kommunala samfälligheterna. Samma utskott har dock icke ställt sig avvisande mot tanken, att staten skulle lämna understöd åt anstalter och åtgärder med i motionen angivet syfte. Däremot har sagda utskott uttalat farhågor för att det hittills så lyckligt verksamma initiativet på ifrågavarande område från kommuner och enskilda kunde komma att hämmas, om motionen bifölles, då nämligen därigenom en och annan kunde ingivas den föreställningen, att staten stode i begrepp att taga saken i sin hand.

Utskottet instämmer i det av andra kammarens utskott gjorda uttalandet, att statens understöd kräves för en tillfredsställande lösning av den nu föreliggande frågan, och finner ett ytterligare skäl för denna uppfattning i det yttrande av Svenska läkarsällskapets pediatrika sektion, som fogats till Kungl. Maj:ts till innevarande riksdag avlåtna proposition, nr 150, och vari uttalats önskemål om åtgärder för omhändertagande av väntande mödrar och nyfödda barn, för vilka åtgärder kostnaderna delvis skulle bestridas av staten.

Utskottet skulle ur dessa synpunkter kunna ansluta sig till den av motionären uttalade meningen, att det år 1922 avbrutna utredningsarbetet borde återupptagas. Men under nuvarande omständigheter, då statsbudgeten icke torde tåla någon ytterligare belastning och då dessutom första kammarens bifall till motionen icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd, har utskottet ansett sig böra hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 1 april 1924.

På utskottets vägnar:

TH. BORELL.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar *Borell, Pauli, J. P. Johansson, Andersson* i Hägelåkra, *Andersson* i Myggenäs, *Jonsson* i Lycksele och fröken *Hesselgren*.

Reservation

av fröken *Hesselgren*.